

1. Descripcion de l'ensemble pedagogic Òc-ben !**2. Plan d'una unitat de la primièra annada****3. Organizacion generala del trabalh per unitat****Anèx 1. Cossí utilizar lo dialòg ?****Anèx 2. Cossí far reformular un tèxt brèu, una novèla ?****Anèx 3. Descriure un document iconografic en cors de lenga****Anèx 4. Favorizar la compreson interdialectala****Anèx 5. La lenga occitana, originas e representacions**

La guida del mèstre, sens pretendre joestimar las practicas ni la libertat de cadun, a l'ambicion d'èsser una aisina d'ajuda pedagogica e de didactica. Es indispensable per una bona utilizacion del manual.

Definissent un biais de far, vòl portar pèira a la bastison d'una reflexion didactica occitana escampilhada d'aquí d'ailà e que jamai se recampèt pas a l'entorn de son imperiosa necessitat d'èsser. Posquèsse aqueste obratge ne dobrir lo talhièr !

1. Descripcion de l'ensemble pedagogic Òc-ben !

L'ensemble pedagogic Òc-Ben ! cobrís doas annadas Òc-ben ! *première année d'occitan* et Òc-ben ! *deuxième année d'occitan*. Per cada annada, lo dispositiu es centrat sus lo [livre de l'élève](#) acompanhat d'un [cahier d'exercices](#) amb CD audio d'exercicis orals, d'un [quadruple CD audio](#) per lo professor.

Es concebut amb rigor e soplesa, per èsser utilizat dins las classes d'occitan, talas coma son a l'ora d'ara, sovent eterogènas, siá per un ensenhament de lenga viva 2 o lenga viva 3, siá per un ensenhament mai leugièr d'opcion facultativa.

L'originalitat de l'obratge s'apren mai que mai a son ambicion pan-occitana sul plan linguistic tant coma sul plan cultural : far aprene la lenga dins la diversitat de sos parlars e puèi traversar aquesta diversitat per ne tirar çò comun que fa la lenga ([Anèx 4. Favorizar la compreson interdialectala](#)) ; donar de l'espaci occitan una representacion dubèrta e diversa, sens defugir ni los estereotips, ni la referéncia a l'univèrs literari nòstre, tan ric e poderós. [Anèx 5. La lenga occitana, originas e representacions](#)

Los autors an agut de lònca, dins sas causidas, la preocupacion de la coheréncia, dins la progression de l'aprendissatge linguistic, dins l'apròchi tematic e civilizacional. La practica de comunicacion es totjorn estada preferida a la descripcion de lenga. La guida del professor, unitat per unitat, vòl suggerir de dralhas d'expleitacion dels documents supòrts : document iconografic d'intrada (en color, disponible sus internet per consultar en sala d'informatica o projetar amb un videoprojector),

dialòg enregistrat, causida de tèxtes en rapòrt amb lo tèma, ilustracions, novèla. Prepausa tanben de documents complementaris per perlongar los tèmas. Se referir a la [grasilha generala](#) de presentacion de l'obratge per aver la vision globala de la correspondéncia entre las foncions lengatgièras, la progression gramaticala e lo tèma cultural dins cada unitat.

2. Plan d'una unitat de la primièra annada

Levat l'unitat 1, unitat portisson de « mesa en boca », puslèu que de « mesa a nivèl », que permet de far reactivar oralament las foncions lengatgièras de basa e los pre-requesits gramaticals, totas las unitats son bastidas sul plan seguent :

- pagina 1 : un dessenh supòrt ;
- paginas 2 a 5 : lo dialòg supòrt (una pagina per lo gascon, una per lo lengadocian, una per lo lemosin, una per lo provençal) ;
- pagina 6 : *travèrsas* un punt sintetic de lenga trachant çò comun a totes los parlars, amb d'exemples que mòstran lo foncionament de la variacion ;
- paginas 7 a 10 : tèxtes e documents en rapòrt amb lo tèma de l'unitat de los punts de lenga ;
- pagina 12 : questions sus los tèxtes.

3. Organizacion generala del trabalh per unitat

3.1. Definicion dels objectius de l'unitat en matèria de

- Fonetica
- Gramatica
- Foncions lengatgièras
- Lexic
- Cultura

3.2. Lo dessenh

L'essencial de la leiçon consistís dins l'apròchi de las foncions lengatgièras portadas per l'ensemble dessenh / dialòg.

Donar los axes de la lectura del dessenh en foncion dels punts de lenga de far aquiesir. L'expleitacion metrà en evidéncia la situacion, l'endrech, l'ambient (colors, lutz, disposicion), los personatges e lors posturas. Lo tèma lexical e los punts de lenga presents dins lo dialòg seràn introduits sul supòrt iconografic. Lo professor enonciarà de frases de descripcion, puèi pausará de questions per far reemplagar los elements novèls.

Per oralizar la situacion, far parlar los personatges.

3.3. Lo dialòg

Per una bona utilizacion dels dialògs enregistrats, lo principi es de partir totjorn de l'oral e subretot de se i téner lo mai longtemps possible. Per lo detalh del dispositiu conselhat, veire [Anèx 1. Cossí utilizar lo dialòg ?](#)

3.4. Las travèrsas

Las *travèrsas* permeton a l'encòp de sintetizar los punts de lenga e de presentar una vision comparativa de las variants de l'occitan. Donan una idèa globala de la lenga, ne fan ressortir l'unitat. Son de paginas de referéncia.

Caldrà donar a l'escolan lo biais de las practicar, de se i reportar : utilizaràn tanben l'index de la pagina 181 del libre de l'escolan.

3.5. Los tèxtes

I a dins cada unitat dos tèxtes dins cada varietat de lenga, l'un del nivèl 1, mai aisit, l'autre del nivèl 2, mai dificil. D'unes tèxtes son enregistrats dins los CD audio collectius, d'autres seràn simpletament legits per lo professor.

Poèmas, cançons, extraches de roman, los tèxtes son causits de tons e d'estils fòrça diferents. L'escolan se pòirà reportar a la taula dels autors per los plan situar e se far una primièra idèa de la literatura occitana dins sa diversitat.

L'apròchi oral es conselhat, segon lo metòde expausat dins [Anèx 2. Cossí far reformular un tèxt brèu, una novèla ?](#)

S'agís pas de far una explicacion literària, ni un comentari de tèxt. Lo cors d'occitan es un cors de lenga, non de literatura, valent a dire que lo tèxt es un supòrt que servís a far parlar, es pas estudiat en se ni per se.

Per cada tèxt, son donadas dins lo guida del professor qualques indicacions d'interès, de dralhas de compreson e d'expleitacion. Los comentaris istorics o literaris que i pòt aver son meses per la govèrna del mèstre, e non per èsser necessàriament porgidas als escolans.

Las questions de darrièra pagina serviràn puslèu per l'evaluacion de la compreson que non pas per la quita reformulacion.

L'evaluacion oral de l'escolan interrogat portarà sus sa capacitat a comprene lo tèxt, a s'exprimir correctament e judiciosament. L'evaluacion de l'escrich (meteisses critéris) se podrà far a través un exercici d'escritura d'invencion : imaginar lo monològ interior de tal personatge, o una seguida de l'episòdi, o la situacion iniciala...

3.6. Los documents iconografics interiors

Son mai qu'illustratius. Son causits en relacion amb lo tèma de l'unitat e devon servir tanben de supòrts a la paraula per la descripcion d'un paísatge, d'un objècte, per l'evocacion d'un fach istoric, cultural o social. Veire [Anèx 3. Descriure un document iconografic en cors de lenga](#)

3.7. La novèla

La novèla presenta l'interès d'un tèxt autonòm. L'estrach long, lo capitol, la scèna de roman, s'an una mendre autonomia generica, pòdon tanben presentar una autonomia narrativa e estetica.

Coma donam a l'interior de l'unitat de tèxtes fòrça calibrats (longor, lenga, tèma) per servir de supòrt a d'activitats linguistics e culturalas rigorosament ligadas als besonhs lengatgièrs definits dins la progression, la novèla, en fin d'unitat, serà lo luòc d'una « exposicion a la lenga » mai globala mai dubèrta e mai liura.

L'objectiu es de far dintrar dins la lenga per lo biais d'una istòria, de personatges, d'eveniments interessants.

Evidentament l'escolan rescontrarà dins la novèla d'elements de lenga non encara sistematizats : aurà la pròva qu'es pas necite d'aver descompausat la lenga per se despatolhar amb lo sens, pro que quelques condicions sián recampadas.

Una condicion es de presentar lo tèxt en foncion del public de tal biais que se senta pas « negat », donc de plan evaluar lo ritme de la lectura que ne serà facha.

Per fragmentar la lectura, cal aver procedit a una analisi textuala personala precisa. Cada istòria (los tèxtes causits son mai que mai narratius) a son ritme, lo cal trobar e respectar.

Cada « partida » de l'istòria serà legida coma una scèna, amb son unitat tematica, sos actors, son ton, sa foncion dramatica. Las primièras scènas seràn mai brèvas, que devon permetre de metre en plaça los personatges, los luòcs, las circonstàncias. Las autras s'encadenaràn d'autant melhor que la situacion iniciala serà estada plan pausada.

La reformulacion per una novèla serà menada d'un biais mai globalizant que per un tèxt brèu, senon i passariam d'oradas e l'interès s'agotariá. Veire per exemple l'exploitacion de *Enquista al cafè*, novèla de Unitat 2 dins :

[Anèx 2. Cossí far reformular un tèxt brèu, una novèla ?](#)

3.8. Los documents complementaris

Los documents complementaris, en apondon de fin d'obratge, tèxtes, bibliografias, nòtas, index, lexic, mapas, venon enriquesir la matèria presenta dins lo libre. Pòdon servir tant al professor coma als escolans.

Anèx 1. Cossí utilizar lo dialòg ?

Lo dialòg serà precedit e preparat per l'observacion del dessenh. Dins aquesta fasa preparatòria, lo professor aurà introdusit lo lexic de basa e las estructuras que correspondon a la situacion de paraula representada. Lo dialòg permetrà de passar a una fasa d'apropriacion

1. Primiera escota

Lo professor farà escotar l'enregistrament del dialòg, libre barrat. Puèi procedirà a una rapida presa d'indici en demandant als escolans de respondre a las questions : *Qui parla ? De qué parlan ? Que fan ? Ont son ?* Eca. Pausarà de questions. I aurà totjorn de dets levats... S'es pas lo cas, ensajarà al mens d'obtenir una responsa que normalament, los personatges, la situacion, los luòcs del dialòg son estats pausats dins la fasa d'observacion del dessenh.

Aprèp aquesta primiera escota, de questions de reformulacion sul sens global permetran d'elucidar d'unes elements lexicals especifics de l'unitat :

Exemple per l'unitat 10 : *Qual arriba a l'aeropòrt ? Que li demanda Joana ? Qu'apren Joana a Carla ? Que desira Guilhèm a Carla ?*

2. Segonda escota

2.1. Reformulacion oral

De tot biais, una segonda escota deurà seguir pro lèu, totjorn libre barrat.

Se la primiera escota laissa los escolans muts, se pòt engimbrar sul pic una segonda escota trocejada. Lo dialòg, que sovent compren doas partidas, pòt èsser escotat per tròces. La reformulacion es mai aisida se las questions pòrtan sus d'unitats narratives cortas. L'atencion deu totjorn èsser guidada.

Se la primiera escota es estada productiva, aquesta segonda escota permetrà d'afinar la compreson e alara se manifestà, amb l'ajuda del professor, la necessitat d'emplegar tal o tal punt de lenga. Lo professor guiarà la correccion linguistica, d'un biais ponctual, sul punt de lenga contextualizat, mas sens rompre la dinamica de l'escambi.

Exemples :

– *Que respond Carla quand Joana li prepausa de se pausar ?*

Respona : Te mercegi.

– *Quala expression utiliza Guilhèm per aculhir Carla ?*

Respona : Te mercegi.

– *Cossí Joana demanda a Guilhèm de portar la maleta ?*

Respona : Me portariás pas la maleta, sens te comandar ?

– *Cossí Joana demanda a Guilhèm de portar la maleta ?*

Lo reemplec se farà en descontextualizar : far utilizar oralament los elements observats en prepausant de situacions de comunicacion simplas. Los escolans s'ajudaràn dels encarts gramaticals sus la pagina del dialòg.

– *Vòles de cafè ?* Non, te mercegi.

2.2. Un autre biais de far

Vaquí un autre biais de far, per rendre mai eficaças l'escota e la compreson del dialòg. Lo professor demanda als escolans de prene un brolhon e de notar los mots qu'agantan en escotant l'enregistrament : noms, adjectius, advèrbis, vèrbs, expressions... Puèi fa un torn de classa, demanda a cadun de donar un mot, l'escriu al tablèu en fasent una triada de çò essencial a la reformulacion. Quand los mots o expressions son escriches al tablèu, lo grop dispausa d'elements lengatgièrs que li permeton de rebastir lo sens del dialòg : lo professor demanda als escolans de fargar d'enonciats amb çò qu'an jos los uèlhs al tablèu. Naturalament guida lo trabalh, fa d'ajustaments. Mentretant, un escolan es estat designat per far lo secretari de sesilha, noterà de frasas, çò que dison sos collègas. Permet de fixar las produccions e de las rendre disponibles per la bastison (rebastison) del dialòg. A la fin de la reformulacion, far escotar un darrièr còp lo dialòg, libre barrat de preferéncia.

3. Passatge a la lectura

Lo passatge a la lectura pòt paréisser fòrça retardat. O serà d'ont mai que los escolans auràn agut mai de dificultat per comprene lo sens global a l'oral. De vrai, lo fach de s'ajudar del supòrt escrich sembla de rendre la compreson mai aisida dins un primièr temps. Mas demesís d'autant la capacitat d'escota activa. E retarda tot parièr la competéncia activa de paraula o de lectura. Aquò pòt adurre una fixacion marrida ont los mots seràn legits e prononciats « a la francesa ».

La lectura serà facha a la fin del cors o a l'ostal, e/o aprèp la reactivacion del cors a la debuta de la sesilha seguenta.

4. Trabalh sul dialòg escrich

La lectura autonòma permetrà de visualizar e de memorizar correctament los mots e expressions utilizats a l'oral. Lo professor insistirà sus tal o tal punt, farà per exemple relevar las formas verbalas, los advèrbis o preposicions, en los tornar situar dins lo contèxt de paraula.

Exemple, per la formulacion d'una demanda cortesa, après observacion, se podrà far retèner :

Condicionnal + negacion + *sens te / vos comandar*

La lectura organizada, en classa, se farà en dialògs jogats, per tròces, en explicitar los documents culturals, las referéncias als faches de civilizacion.

Los tablèus d'acompanhament del dialòg, sus la meteissa pagina, ajudaràn a la fixacion dels paradigmas, del vocabulari de retèner, de las particularitats de cada parlar.

5. Evaluacion

L'evaluacion serà orala : libre plegat, far reconstituïr lo dialòg segon las situacion. Òm se pòt ajudar per aqueste trabalh de la projeccion del dessenh de primièra pagina. Es pas una reconstitucion exacta qu'es demandada, mas una reconstitucion de situacion. Consigna clara : emplegar lo punt de lenga estudiat. L'evaluacion se pòt far collectivament.

Anèx 2. Cossí far reformular un tèxt brèu, una novèla ?

La reformulacion es la basa de totes los exercicis prepausats : explèitar un dialòg, un tèxt passa per la reformulacion del contengut.

Tre lo *Nivèl 1*, òm pòt utilizar aquesta tecnica d'expression, a partir d'un conte oral, de dessenh comentats, de tèxtes brèus.

Al *Nivèl 2*, es una etapa indispensable dins l'apròchi d'un tèxt brèu o long, d'una novèla.

1. Lo principi

Es una tecnica directiva.

Lo tèxt es presentat d'un biais estrictament oral.

Cada lectura deu èsser calibrada : longor, nivèl linguistic, interès semantic.

Lo principi es de far escotar lo tèxt, per tròces, cadun mai d'un còp, e de lo far « remontar » pauc a cha pauc, dins sas grandas linhas, en pausant de questions.

Lo professor guidarà la compreson oral, en utilizant justament de tecnicas d'oralizacion repertoriadas : simplificar, repetir, redusir las descripcions, acompanhar d'una gestuala expressiva, insistir sus los mots claus, los noses narratius...

2. Lo debanament, per un tèxt brèu

Fasa 1

Aprèp una o doas escotas, lo professor pausa de questions barradas : *Qual ? Quant ? Que ? Ont ? Quora ?* (e non pas lo sempitèrn : *Qu'avètz comprés d'aqueste tèxt ? I a de mots qu'avètz pas comprés ?*).

Fasa 2

Aprèp una lectura de mai, se n'es de besonh, òm pòt abordar la segonda fasa de la reformulacion, destinada a far sasir los grands moviments de l'accion, a s'interrogar sus las intencions o los sentiments d'un personatge, a desgatjar una tematica... Las questions son dubèrtas : *Que pensa X ? Vos sembla qu'es d'acòrdi X amb Y ? Perqué ?*

Fasa 3

Lo tèxt aital remontat e abondosament « parafrasat » (es a dire apropiat linguisticament, o a mand de l'èsser...) serà donat, en fin de sesilha, als escolans per èsser legit, d'en primièr en lectura silentosa, personala.

Fasa 4

La lectura a votz nauta pòt intervenir en fin de percors, quora lo tèxt es globalament assimilat, quora los escolans sabon çò que legisson. E mai se comprenon pas tot d'un biais analitic, sabon ont van dins la bastison del sens que fan en legissent.

De pas dobridar : oralizar es un operacion en se. Òm oraliza mal, en legissent, çò qu'òm a mal comprés e qu'òm a pas trabalhat d'en primièr a l'oral. Es totjorn de crentar que los dos còdis, eschich e oral, se telescòpen e que la fixacion se faga d'un biais dobtós.

3. Exemple de reformulacion amb una novèla, *Enquista al cafè, unitat 2*

Aqueste passatge d'un roman policier *Lo mòrt de Sant Joan* correspond a la debuta de l'enquista, amb arribada dins la vila natala de la victima, reперatge de l'ambient, scèna de cafè, observacions e debuta de questionament... Una bona unitat narrativa.

3.1. Los quatre tempses de la reformulacion

La lectura se pòt far en quatre tempses, quatre scènas :

1. Arribada a Quilhan : lo primièr paragraf.
2. Intrada dins lo cafè. Presentacions : *Roser intra al cafè... Vèni de Tolosa e de Montsegur.*
3. Debuta d'enquista. Observacions : *Roser gaita las reaccions... Un vèrd paradís ara plan perdut.*
4. Ipotèsis sus la mòrt de Joan-Pau : *Clara ! Quatre cervesas !...O ai tot après.*

• Scèna 1

Abans la lectura la situacion es donada : Roser, una jornalista catalana enquista sus la mòrt d'un cèrt Joan-Pau Vidal.

A la primièra lectura, los noms de luòcs seràn plan articulats, de tal biais que s'esclairèn los uns als autres : *Puigverd, Corbièras, Quilhan.*

La primièra question serà :

Ont arriba la jornalista ? E se la responsa es : *dins un vilatge.* Dire : *puslèu dins una vilòta* e demandar dins quina region.

La localizacion es essenciala : l'accident o lo murtre s'es passat a Montsegur. Preparar una mapa. I aurà de questions auxiliàrias sus Montsegur, mas per lo moment l'important es de localizar.

Per restrénher lo camp de la localizacion : *Ont se passa dins la vila ?*

E per precisar l'accion : *Que cèrca Roser ? Tròba çò que cèrca ?*

Se i a dificultat per respondre a las questions, o resisténcia a l'esfòrc de reformulacion, es pas de bona estrategia que lo professor done la bona responsa. PUSLÈU tornar legir lo passatge, donar d'indicis per far trobar. Quand una bona responsa es trobada, plan far repetir, per que totes sián esclarats, senon seguiràn pas mai. Vaquí l'objectiu d'aquesta reformulacion primièra : s'assegurar de la compreson minimum de la classa per li permetre de s'interessar a la seguida. S'es laboriós, se dura tròp, se la concentracion demesís, limitar la lectura a tal tròç en disent : la seguida al còp que ven ! Plan realitzar que la compreson auditiva es una activitat de lenga intensiva.

• Scèna 2

Que beu Roser ?

A qual parla ?

Cossí se ditz la serviciala ?

De qué parlan totas doas ?

• Scèna 3

Que gaita Roser ?

Que dison de son filh los parents de Joan-Pau ?

E Clara, que ditz d'ela e de Joan-Pau ?

Quina conclusion ne tira la jornalista ?

• Scèna 4

I a de mond dins lo cafè ? Quant son ?

Sembla urosa Clara ?

Quina es la question que Roser pausa enfin a Clara ?

Cossí aprenguèt la mòrt de son amic ?

Cossí pensa que moriguèt ?

3.2. La lectura personala

La lectura personala silenciosa, a votz nauta, a una votz, a doas voses, se farà en seguida d'aquesta fasa, que pòt èsser longa, de contatge progressiu e de restitution progressiva de sens.

Aquò fach, d'autras activitats de lenga pòdon venir assegurar e apregondir l'apropriacion, en indusent de recèrcas mai detalhadas sus lo tèxt :

- presentar la tèsi de l'accident : es casut, o la del murtre : l'an tuat ;
- imaginar una seguida, longa o brèva (far arribar los parents, far intervenir un testimoni eca...) ;
- redigir l'article de Roser de retorn a Barcelona... ;
- jogar las scènas...

3.3. Evaluacion

En mena d'evaluacion, agradan generalament als aprenents de totes nivèls las « interrogacions mitralhetas » siá en QCM, siá en « vrai o faux » siá jos forma de « quizz » (responsas en quelques mots sans esitacion).

Aquí, en dètz questions a dos punts, per exemple :

- Cossí se ditz la jornalista ?
- Cossí se ditz lo mòrt ?
- Ont moriguèt ?
- Cossí se ditz la serviciala ?
- Dins quina vila se passa l'istòria ?
- A qué jògan los retirats dins lo cafè ?
- Que bevon ?
- Ont èra estudiant Joan-Pau ?
- Avia d'enemics ?
- Ont demòra la jornalista ?

Anèx 3. Descriure un document iconografic en cors de lenga

Descriure un document iconografic en cors de lenga es un acte intellectual que s'apièja sul sentit e s'exprimís pel lengatge motor e tòca de tota lectura.

1. Del costat de l'artista

Per l'artista, lo pintor, lo fotograf, l'imatge es a l'encòp un produch, un mejan d'accion, e un significat.

L'imatge es un acte lengatgièr, l'artista nos vòl dire quicòm. Deurem respondre las questions : *Qui es l'autor ? Qual ditz qué ? Perqué ? A qual ? Dins quinas circonstàncias ? Amb quinas intencions ? Quines efièches ?*

2. Del costat de la classa

Se observar un imatge es ja trabalhar, se ditz que l'agach es un discors silenciós. Legir un imatge es dire. I cal de metòde, prepausam quelques dralhas.

3. Lo ròtle del professor

Lo ròtle del professor es de favorizar la presa de paraula : deu porgir l'essencial del material linguistic e guidar la sequéncia. Lo document observat serà mes en relacion, lo mai possible, amb un autre document, iconografic o textual, sus un tèma comun. Lo vocabulari de l'un serà reemplegat dins l'autre. Òm retrobarà dins un estudi de document las fasas de tota unitat didactica :

- presentacion ;
- explicacion ;
- repeticion ;
- apropiacion.

3.1. Çò que vesi. Observacion

Lo professor presentarà, primièr, lo document. Precisarà o farà precizar lo genre : publicitat, dessenh umoristic, fotografia, tablèu, detalh de tablèu.

Donarà d'entresenhas sus l'autor.

Farà constatar las formas : formats, linhas, colors, dimensions...

Farà observar, descriure çò representat, d'un biais enumeratiu, successiu : los personatges, las bèstias, lo paísatge, los bastiments... dins l'imatge figuratiu (ne precisar la posicion dins l'espaci : dedins, defòra, pròche, luènh, a drecha, a senèstra...), las formas geometricas, las tacas... dins l'imatge abstrach.

Aquesta fasa es la de la denotacion. Es pas la mai aisida : respondre a la question *Que vesètz ?* es plan dubèrt.

Sul plan linguistic, lo professor servirà de guida, en provesir los escolans de debuta de frases : *Vesi que... pòdi veire... vesèm... i a tanben... es possible de veire, de destriar...*

Porgirà tanben a la demanda los elements utils : *Se vos plai, cossi se ditz... ?*

S'agís pas de o descriure tot, mas de metre en memòria d'indicis jutjats importants...

Ça que la, sembla important de prene lo temps de plan esepissar lo document tot per poder, puèi melhor ipotetizar. Descriure es ja analisar, metre d'òrdre en privilegiant tala o tala partida de l'imatge.

3.2. Çò que pensi. Explicacion

Es lo moment de trabalhar la connotacion, es a dire :

- far formular las idèas, suggeridas pel document, emai foguèsson contradictòrias. Seràn marcadas al tablèu.
- *dire lo tèma del document.*
- *dire çò que semblan far los personatges.*
- *dire çò que se podrián dire los personatges.* (Formar de locutors)
- *temptar de retrobar las intencions de l'artista.* (Es plan complicat de còps)
- *metre en relacion lo document amb d'autres.*

Lo professor ajudarà a formular las analisis personalas e la discutida :
disi / disèm aquò per de que nos sembla que...

ieu, pensi que... ; per ieu...

ieu, sabi que... alara...

cresi que...

me fa pensar a...

3.3. Çò qu'ai ressentit. Appropriacion e comunicacion

Legir es far la sintèsi del sens, en s'adaptant al nivèl de la classa, de collègi o de licèu. Las responsas individualas seràn confrontadas e mutualizadas dins l'escambi. Las interpretacions seràn diferentas. Los liceans veiràn lèu que la lectura d'un imatge es quicòm de plan personal. La presa de consciéncia de l'alteritat, lo respècte de la paraula de l'autre seràn los objectius màgers del professor.

Aqueste moment d'escambi farà manipular lo lexic de l'argumentacion : dire d'un biais assegurat, prene en compte o regetar lo vejaire de l'autre.

Es de conselhar de preveire un perlongament del trabalh de grop, siá de far imaginar l'abans-aprèp d'una BD (emplec del passat, del futur), una altra publicitat sus lo tèma estudiat, un autre subjècte de tablèu...

Aprene a veire es aprene a legir e a dire, a formular de jutjaments e a escambiar. Es un trabalh cultural, linguistic e cognitiu de bon menar en classa.

Los elements que donarem dins la guida del mèstre seràn sonque de referéncias culturalas e esteticas per l'informacion del professor sus tal o tal document. Auràn pas de valor metodologica particulara.

Anèx 4. Favorizar la compreneson interdialectala

1. Lo dinamisme de la lenga

Òc-Ben ! a per tòca a l'encòp l'aprendissatge d'una varietat d'occitan, qu'apelarem varietat de referéncia, (la en usatge dins l'acadèmia per los escolans o la que soveta l'aprenent s'es en defòra del territòri de la lenga) e la coneissença de sa globalitat. Aquestes dos aspèctes son indissociables. Comprene d'autras varietats se farà per rapòrt a la varietat de referéncia. La tòca de l'ensenhair se serà de renforçar la nocion d'unitat de la lenga a través sa diversitat, de s'apiejar sus çò comun sens ignorar las particularitats. Concretament, a la fin de son escolaritat, l'escolan serà capable de comprene, de reconéisser, d'identificar las grandas varietats en ne mestrejant una particularament. Aquesta dimension de l'ensenhament es virada cap al dinamisme de la lenga e a son avenir, que se forman aital de locutors actius de pertot en país d'òc, d'auditors de tota la creacion musicala, teatrala, audiovisuala, e de legeires de tota la produccion tan literària coma jornalística.

2. Sensibilizar a la variacion

D'en primièr, lo professor aurà sensibilizat la classa a la realitat dialectala de l'occitan, nocion de mal encapar quand òm es acostumat al monolitisme de la lenga francesa o de las lengas estrangieras talas coma son ensenhadas en França. Lo simple fach d'aver fuelhetat lo libre fa aparéisser quatre versions dels dialògs e los noms *provençau, lemosin, gascon, lengadocian*. Una explicacion podrà èsser avançada : tota lenga a una realitat dialectala (los qu'estúdián l'alemand seràn aicí d'una granda ajuda), mas aquesta realitat es sovent ignorada, non reconeguda. L'occitan, qu'a pas agut d'acadèmia formataira, sèrva sa riquesa de variacion.

Coma de costuma, la desmarcha partirà de l'oral (CD audio) e serà progressiva. Se podrà engimbrar pro lèu, pas forçadament tre las primièras sesilhas ; cal laissar lo temps als escolans de prene sas amiras dins lor varietat de referéncia.

3. Partir del dialòg

Un biais de far eficaç consistís a partir d'un dels dialògs de las unitats 2 a 12.

Un còp que los escolans se son apropiats lo dialòg dins lor varietat de referéncia, lo professor lo farà ausir dins una varietat autra, tròç per tròç. A flor e a mesura, farà remarcar los elements de variacion. Aprèp l'escota d'una replica, demandarà : *Cossí disèm, nosautres ?* Los escolans, en comparant las doas realizacions, trobaràn aisidament los elements de variacion.

Exemple : A partir del lengadocian, apròchi del gascon ; unitat 8.

Tre la primièra replica, se remarcaràn lo *Que* enonciatiu, l'aspiracion (*fornièr / hornèr*), la reduccion del sufix *-ièr* a *-èr*.

Lo professor causarà los mots mai simples per designar aquestes fenomèns, segon lo nivèl de la classa.

Orientarà lo primièr apròchi sus la reconeissença d'unes fenomèns mai caracteristics que caldrà ciblar dins lo dialòg. Dins una sesilha ulteriora, anarà mai luènh amb d'autres traches de variacion. Parlarà de particularitats o de caracteristicas puslèu que de diferéncias, çò qu'evitarà lo trocejament de la lenga e lo « cliché » : *L'òc d'aquí es pas lo meteís que l'òc d'ailà*. Dins son percors, l'escolan se fargarà per el un tablèu sintetic d'equivaléncias presentant l'essencial. Consultarà per aquò far las *travèrsas* contengudas dins cada unitat que son per ajudar a *traversar* la lenga, e tanben los tablèus de la fin del libre, mai que mai los dels *mots otisses* a las paginas 157-158, mas tanben lo tablèu de las conjugasons, p. 152-156, que donan sistematicament las correspondéncias morfológicas.

Lo professor pòt donar un tablèu de las variacions d'emplenar a flor e a mesura, d'un biais un pauc empiric, a partir de çò rescontrat. Controlarà lo trabalh. Se partissèm del gascon :

Gascon	Lengadocian	Lemosin	Provençau
que parli	parli (pas d'enonciatiu)	...	...
hèsta	fèsta	...	
castèth	castèl	...	
lo nivèu dus	...		
ua, lua	...		
prat, lop (consonas finalas)	...		

Aqueste tablèu d'equivaléncias a pas per objectiu de presentar totas las caracteristicas dialectalas, mas de recampar sonque las mai significativas memorizadas per l'escolan.

Tornem dire aici que s'agís en cors d'occitan de desvolopar la capacitat a l'intercompreneson e non de far de dialectologia erudita, ni de donar la practica activa de las diversas varietats.

4. Far escotar de tèxtes

Los escolans, sensibilizats a la variacion, pòdon abordar l'escota de tèxtes enregistrats sus lo CD audio.

Lo gropament tematic dels tèxtes e lo fach que sovent se complètan, se respondon, se costèjan sus la pagina donarà enveja de i anar veire. Òm s'apiejarà primièr sus de tèxtes de nivèl 1, sus de cançons. Se s'agís per exemple del torisme o de la noiridura, l'escolan qu'aurà trabalhat lo tèma en gascon serà pas despaïsat d'un tèxt en lengadocian que ne parla. Aquò rendrà mai aisida una compreneson globala.

Un trabalh mai apregondit se pòt far de progression frasa per frasa, en fasant adaptar a la varietat de referéncia ; lo lexic serà explicitat, tan lo comun coma lo particular. Evidentament, lo tèxt serà expleitat puèi per sos diversas intereses dins la varietat de referéncia de l'escolan.

Aital fasant, podèm esperar qu'un jorn a l'espròva escricha del bachilierat se podrà prepausar un tèxt comun a l'ensem dels candidats ; las questions seràn tractadas de segur dins la varietat de referéncia de cadun. Per l'espròva orala, la question se pausa pas, dins la mesura que l'arrestat de 1988 portant *Programa de bachilierat* estipula ja que la tièra dels tèxtes a de prene en compte la globalitat de la lenga.

Anèx 5. La lenga occitana, originas e representacions

1. Originas. L'arbre de las lengas romanicas

Que representa la metafòra de l'arbre ?

Es mes aquí per significar la parentat de las lengas eissudas d'un tronc comun. Lo creis de l'arbre representa l'evolucion cronologica. Lo tronc es lo latin, las brancas son las lengas romanicas que ne derivan.

1.1. Pichòta cronologia

Lo latin penètra pro lèu dins l'espaci occitan actual, en Narbonesa primièr (de las Alps a Tolosa), a la fin del sègle II a. J.-C., puèi dins lo demai dels territòris conquistats per Juli Cesar (58-51 a. J.-C.), Aquitània, Massís Central, Nòrd de Gàllia. Abans la conquista, de poblacions diversas son installadas : Ligurs (segond millerari) a l'est de Ròse, ligats a las poblacions celticas del nòrd d'Itàlia, Aquitans, a l'oèst de Garona, Cèltes venguts per èrsas successivas a partir del primièr millenari dins Gàllia tota e Cèltes mesclats a las poblacions preexistentas dins tota la plana lengadociana, de Nimes a Tolosa. De colonias gregas son estadas fondadas en Mediteranèa, entre los sègles VI e III (Niça-Nikaia, Marselha-Massilia, Antibas-Antipolis, Ate-Agathé).

Una situacion de diglossia existís pendent de sègles, amb lo latin, lenga dels conquistaires, puèi lenga de la glèisa e de la vida intellectuala, e las lengas cèltes, ibèras, liguras, aquitanas parladas per lo pòble, que se metrà a parlar latin, de son biais, en fasant evoluir lo latin cap a çò qu'òm apèla « latin vulgar » qu'es lo latin parlat. Las invasions barbaras, al sègle VI, intensifican la diferenciacion qu'existís ja entre lo nòrd de Gàllia e lo Sud. Al Nòrd (de Lèira) l'invasion germanica (Francs) condiciona una evolucion rapida del latin del nòrd, mentre que lo Sud es ocupat per los Visigòts a l'oèst e los Burgònds a l'est que sèrvan lo latin coma lenga administrativa. Veire las mapas del tòrn 2 de *Òc-Ben !* Lo latin vulgar evoluis de diferents biaisses, segon los endreches e segon las classes socialas.

Se considera generalament qu'a l'entorn de 600 aprèp J. C., çò que se parla en Occitània es pas mai de latin. L'occitan, amb sas caracteristicas màger es nascut. Las autras « lengas vulgaras » tanben, que son encara de dialèctes romanics : las brancas del dessenh començan de grellhar dins de direccions diferentas :

- dialèctes d'òc, e d'oïl per lo grop del gallò-roman ;
- dialèctes de l'iberò-roman dins la peninsula iberica ;
- dialectes de si per lo grop de l'italò-roman, dins la peninsula italiana ;
- dins la « romanica orientala » los parlars del balcanò-roman (romanés mai que mai).

La Glèisa recomanda de presicar en « lenga vulgara » a la debuta del sègle IX, los primièrs testimònis escraches de l'occitan son del sègle X. Lo primièr trobador conegut, Guilhèm IX, duc d'Aquitània, al sègle XI, escriu una lenga literària elaborada.

1.2. Un pauc de fonetica istorica

• Lo latin es una lenga accentuada

De sègles de prononciacion « a la francesa » es a dire sens accent tonic de mot o pòdon far doblidar. Per retrobar l'accentuacion latina, es simple de se fondar sus las lengas derivadas coma l'occitan, l'italian, l'espanhòl (frequéncia dels paroxitons, accent sus l'abans darrièra sillaba).

• Qualques traches de comparason e qualques règlas de l'evolucion de l'occitan e del francés

Latin	Occitan	Francés	Comentari
cor pede (m) tela preda	còr pè tela preda	cœur pied toile proie	Pas de diftongason dicha « romana espontanea » en occitan, se fa a partir del sègle VI en francés... Evolucion fins al sègle XVIII.
caput pratu (m)	cap prat	chef pré	Manten de l'a tonic liure en occitan, passatge a [é, è] en francés.
cantare capra	cantar/chantar cabra/chabra	chanter chèvre	La palatalizacion se fa en francés e en nòrd-occitan.
causa ausare laudare	causa/chausa gausar lausar	chose oser louer	Manten de la diftongason latina en occitan, reduccion en francés.
amicu (m) lupu (m)	amic lop	ami loup	Soliditat de las consonas finalas en occitan, amuissament en francés.

Los linguistas joslinhan lo caractèr « conservator » de l'occitan dins la tipologia de las lengas romanicas. Aital :

- *avicéllu(m) / aucéllu(m)* → *aucèl / aucèu* en occitan et *oiseau* en francés ;
- *aqua(m)* → *aiga* en occitan et *eau* en francés (evolucion complexa).

Lo sistèma lexical de l'occitan es ric en formas latinas qu'an pas o pas gaire evoluit. Per exemple : *pigre, òrt, aura, auca, mar, sal, calor, vendémia, lenha, ajudar, podar, legir...*

Las sufixacions latinas son de reconéisser dins mai d'un toponim o patronim, e dins los mots abstraches (veire las primièras paginas del diccionari Alibert).

La morfologia dels vèrbs e la morfosintaxi son mai pròchas del latin e de las autras lengas romanicas que non pas del francés (abséncia de pronom subjècte, desinéncias non equivòcas, sufixacion del preterit, dobla flexion de l'imperfach, flexion del subjonctiu...).

Aital, coma arriba sovent que d'escolans fagan d'interferéncias entre l'occitan e lo castilhan, òm n'aprofiteja per rendre a cada lenga çò sieu (*çò que soi*, en occitan / *lo que soy*, en espanhòl, per exemple).

De notar qu'a costat del latin, l'occitan a dins son lexic corrent, coma las autras lengas romanicas, d'elements non latins. Citam de mots atribuïts a una origina :

– cèlta : *andèr, balma / bauma, bana, bragas, bosiga, bròca, calhau, pèça, rega, blat...* ;

– germanica : *agaça, auca, arrapar, bandir, bòrda, bramar, escarnir, espelir, clafir, fanga, gaitar, gaire, nafra, toalha, topin, tropèl...* e de patronims coma *Alibert, Azema, Aimeric, Guilhèm...* ;

– grèga : *amètla, anchòia, androna, bòsc, cadièra, cara, èrm, glèisa, raumàs, sansònha, cacalàs...* ;

– araba : *quitran, taüt, aubèrga, fara, jansemin, estragon, escarchòfa, safran, azeròla...*

1.3. Quelques comparasons : parentat de las lengas romanicas modèrnas

Latin	Occitan	Catalan	Espanhòl	Portugués	Italian	Francés
dolore(m)	dolor	dolor	dolor	dor	dolore	douleur
amore(m)	amor	amor	amor	amor	amore	amour
castèllu(m)	castèl / castèu / castèth	castel	castillo	castelo	castello	château
libertate(m)	libertat	llibertat	libertad	liberdade	libertà	liberté
cántat	canta	canta	canta	canta	canta	il/elle chante
sex	sièis	sis	seis	seis	sei	six
domínica dies	dimenge	diumenge	domingo	domingo	domenica	dimanche
sperâre	esperar	esperar	esperar	esperar	sperare	espérer
donâre	donar	donar	dar	dar	dar	donner

1.4. Quelques citations

• De gallina a galina

« L'un des premiers mots latins qu'il eut à dire à haute voix [...] était *gallina*.

Le mot n'a guère changé entre les basses-cours de l'Antiquité et celles dont il avait les caquets dans l'oreille. Il prononça *galína*, avec l'accent sur l'*i* qui lui était naturel, et qui l'était aussi, il le savait d'instinct, à Cicéron et à Virgile. La classe éclata de rire. Le professeur corrigea *galinâ*, à la française. »

Robert Lafont, *Le coq et l'oc*, Actes Sud, 1997

• Gàllia vista per Caesar

Tèxt latin

« Gallia est omnis divisi in partes tres quarum unam incolunt Belgae, aliam Aquitani, tertiam qui ipsorum lingua Celtae, nostra Galli appellantur. Hi omnes lingua institutis legibus inter se differunt. Gallos ab Aquitanis Garumna flumen, a Belgis Matrona et Sequana dividit. Horum omnium fortissimi sunt Belgae, propterea quod a cultu atque humanitate provinciae longissime absunt... proximique sunt Germanis qui trans Rhenum incolunt, quibuscum continenter bellum gerunt »

Juli Caesar, debuta de *De bello gallico*.

Traduccion en occitan

Gàllia tota es dividida en tres parts que los Bèlgas demòran dins l'una, los Aquitans dins l'autra, e dins la tresena los que dins sa lenga se dison Cèltas e qu'apelam Galeses dins la nòstra. Totes aquestes diferisson entre eles per las lengas, las institucions e las leis. Lo flume Garona dessepara los Galeses dels Aquitans, e Marna e Sèina los desseparan dels Bèlgas. De totes aquestes, los mai valents son los Bèlgas, perque son mai luènh de la cultura e de la civilizacion de la Provincia e que son mai pròches dels Germans que demòran delà Ren e que de longa lor fan la guèrra. Ont se vei que la referéncia de la cultura e de la civilizacion es per Caesar la Provincia romana, mai ancianament latinizada, e colonizada amb de latins venguts de Roma o d'Itàlia, amb una urbanizacion importanta. E mai que la valor guerrièra es inversament proporcionala a la cultura !

1.5. Pichòta bibliografia sur las originas de la lenga

La langue occitane, Pierre Bec, QSJ, PUF, Paris, première édition 1963, réédité.

La naissance du français, Bernard Cerquiglini, QSJ, PUF, 1991.

Du latin aux langues romanes, Michel Banniard, 128, Nathan Université, Paris, 1997

Occitanie, Histoire d'une aliénation, Paul Castela, Éditions du Beffroi, Millau, 1999.

2. Representacions. Parlar de la lenga

Parlar de la lenga en classa es pas una causa simpla, que l'occitan es a l'encòp lenga viva pròcha e lonhdana, que las sensibilitats son diversas a son endrech, que l'environs dels escolans es portaira d'imatges contradictòris sovent opausats a l'idèa que lo professor ne dona. Es saique una causa necessària, per que los escolans an de besonh de coneissenças e d'arguments que los ajudaràn a portar fierament davant los autres lor causida d'aquesta opcion. Lo professor a la responsabilitat de desfar, adrechament, las representacions desvalorizadas, o comunas, de la lenga qu'ensenha e de las remplaçar per d'autras, mai fondadas istoricament, scientificament, umanament.

2.1. Afortir son universalitat

Coma tota lenga, la lenga occitana a vocacion de dire tot. Seria una error de laisser pensar que servís essencialament a dire l'environs fisica, sociala, umana, ço local. D'efièch, se l'eficacitat pedagogica a interès a s'apiejar sus una tala realitat, lo professor endralharà totjorn una desmarcha cap a l'espaci linguistic, cultural, uman de l'occitan dins sa globalitat e, mai luènh, cap a las autras lengas, los autres païses. Deu poder mostrar per sa practica qu'òm pòt parlar de tot en occitan, de la vida presenta, passada e futura, dels òmes e de las femnas de pertot e de totes tempses, de sos problèmas, de sas jòias.

2.2. Son unitat dins la varietat

Coma tota lenga, la lenga d'òc a una realitat dialectala. A la diferéncia del francés que reconeis sonque una forma oficiala, l'òc assumís aquel estat. Es un fenomèn

istoric. Lo grand diccionari de Frederic Mistral, *Lo tresaur dau Felibritge*, o pròva a cada pagina en donant per cada intrada, de variants nombrosas representativas dels divèrses parlars d'òc. Serà interessant, quand los escolans seràn avançats dins l'estudi, de lor mostrar aqueste obratge e de n'explicar un pauc l'interés. La tòca de l'ensenhament demòra d'afortir l'unitat de la lenga en privilegiant çò comun e l'intercompreneson dialectala. [Anèx 4. Favorizar la compreneson interdialectala.](#)

2.3. Una lenga de cultura

Los nombroses documents textuels del manual son portaires de la dimension de lenga de cultura. Permetràn d'abondar, a través lor qualitat literària, la valor de la literatura occitana dempuèi l'edat mejana ducas a l'epòca actuala. Serà interessant de precisar que lo prèmi Nobèl foguèt atribuït a F. Mistral en 1904 ; qu'aquesta literatura es estudiada dins las universitats mai prestigiosas d'Euròpa e del mond.

2.4. Una lenga de comunicacion

L'occitan se parla, se parlava e se parlarà, sens rompedura dempuèi las originas de la lenga, mas amb un inflechiment dempuèi lo sègle XVI.

Lo cors d'occitan deu mostrar que l'occitan, s'es encara viu – mas en recuol – dins sos domenis tradicionals, a conquistat d'autres domenis de modernitat e que fonciona coma una lenga de comunicacion actuala : edicion de libres, jornals, reportatges televisats de *Viure al país*, de *Vaquí* ; audicion de cançons de grops joves ; reportatges esportius de ràdio, enquèstas... qu'es una lenga d'uèi, parlada per de vièlhs, de joves, de femnas, de mètges, de caps d'entrepresa, d'agricultors, d'artistas, d'escolans grands e pichòts, sovent d'autres professors, de còps lo quite principal o provisor...

2.5. De la diversitat grafica

Es una question gaire evocada dins lo manual. D'unes tèxtes de Mistral son demorats en grafia d'origina, mas pas totes. Sovent los tèxtes son estats transpausats, « netejats » de particularismes per presentar als escolans una grafia coherenta e clara. La responsabilitat qu'assumisson los autors es una responsabilitat pedagogica, e mai se faguèsse als despens de l'exactitud punctuala dins la descripcion de tal o tal punt, notat de tal e tal biais. Als escolans fasèm pas de descripcion de lenga, lor aprenèm a parlar.

Los escolans confondon sovent lenga e grafia. Serà necite de plan explicitar qu'una grafia es pas qu'un vestit de la lenga ; qu'una grafia es pas estacada a una varietat dialectala. Es de mal comprene per eles, que, de totes las lengas qu'aprenon, sol l'occitan presenta aqueste problèma. Una experiéncia concreta consistirà a far escotar e comprene un passatge de Mistral e a lo mostrar aprèp dins la grafia d'origina e la grafia classica. Acostumats a la segonda, trobaràn la primièra ben complicada... e lo contrari se son acostumats a la primièra !